

Verlag van presentatie aan Nederlandse kerken Kairosdocument van Palestijnse christenen

Hartje winter, het centrum van Utrecht. Een dik pak sneeuw ligt over de stad. Midden in de Domkerk speelt Haytham Safia op zijn Arabisch klinkende *oud* (luit). Als de klanken wegsterven begint Merlijn Twaalfhoven elders in de kerk een klezmerachtige melodie op zijn viool te spelen, tot Haytham het initiatief terugpakt. Verdringt de een de ander? Als de viool het pleit lijkt te winnen komt ook zij naar het midden van de kerk. Dan opeens klinken *oud* en viool samen in een hartstochtelijk duet. Een veelzeggend muzikaal intermezzo.

Dit muzikaal intermezzo vond plaats op 22 december vorig jaar, bij de aanbieding van het Palestijnse Kairosdocument aan vertegenwoordigers van de Nederlandse kerken. Het duet van *oud* en viool was een perfecte verklanking van het document dat zichzelf typeert als 'een kreet van hoop in de afwezigheid van alle hoop, een kreet van gebed en vertrouwen in God, die volhardt in zijn goddelijke voorzienigheid voor alle bewoners van dit land'.

Het Kairosdocument¹ brengt het lijden van de Palestijnen onder woorden, doet een oproep om op geweldloze wijze een einde te maken aan de Israëliische bezetting van de Palestijnse gebieden. Ook spoort het aan tot een economische boycot van 'alles wat de bezetting en de bezetter geld oplevert'. Oftewel: een boycot van producten uit Joodse nederzettingen in de bezette gebieden en van producten en bedrijven die de Israëliische bezetting van dat gebied in stand houden of bevorderen.

'Bezetting illegaal'

De reacties van de kerkelijke vertegenwoordigers waren behoedzaam. Toch noemde Arjan Plaisier, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, de bezetting van de Palestijnse gebieden en de nederzettingenpolitiek volgens internationaal recht illegaal. Hij voegde eraan toe de suggestie te zullen doen 'om in het kader van het maatschappelijk verantwoord ondernemen kritische vragen te stellen bij de vestiging of investeringen van bedrijven in Israëliische nederzettingen in bezette gebieden'. Hij liet weten niet de weg van oproep tot boycot te zullen kiezen.

'De Protestantse Kerk roept niet op tot boycot van producten'

Nog voor de aanbieding van het Kairosdocument kwam de discussie erover in kranten en kerkbladen op gang. In het decembernummer van het opinieblad *Volzin* liet hoofdredacteur Jan van Hooydonk weten

De Palestijnse theoloog Jamal Khader spreekt in de Domkerk.
Foto: Henri Veldhuis

dat het document ook in Nederland 'christenen uitnodigt om hun schuldig zwijgen te verbreken en hun stem te verheffen ten gunste van wat zowel Palestina als Israël tot vrede strekt'. Kritiek kwam er uit orthodoxe kringen. Waar het Kairosdocument ervoor pleit om 'de betekenis van de beloften, het land en de verkiezing van het volk' te verstaan als 'inclusief voor heel de mensheid'², vrezen zij een nieuwe vervangingstheologie. Mij dunkt dat hier sprake is van een misverstand³, dat in goed overleg opgehelderd kan worden! De felheid van de reactie is trouwens mede verklaarbaar vanwege een zinsnede die in de laatste en officiële versie van het Kairosdocument niet meer voorkomt: 'Dit land is ons land en het is onze plicht het te verdedigen en het voor ons op te eisen.' Hopelijk zal het schrappen van deze zin uit § 3.3.3 critici milder zal stemmen.

'Oorlogsverklaring'

Ook van Joodse zijde kwamen tegengestelde reacties. Het Centraal Joods Overleg had voor het initiatief van de Palestijnse christenen weinig goede woorden over. Rabbijn Evers noemde het 'een regelrechte oorlogsverklaring aan Israël' en verwoedt de kerken dat zij dit document überhaupt in ont-

vangst hebben willen nemen. Omdat rabbijn Evers ontkent dat er sprake is van 'bezette gebieden'⁴, maakte Jaap Hamburger, voorzitter van de actiegroep Een Ander Joods Geluid, hem het verwijt 'buiten het debat te staan'. Hamburger sprak de hoop uit 'dat de bisschoppenconferentie noch de PKN zich door rabbijn Evers laten chanteren'. De liberale rabbijn Menno ten Brink noemde het manifest 'geweldig in zijn eenzijdigheid' en suggereerde dat de opstellers ervan pas tot verzoening bereid zouden zijn 'als de Joden de zee in gedreven zijn'.⁵ Deze suggestie berust waarschijnlijk op de kritische vragen die het document stelt bij 'pogingen om van de staat een religieuze staat te maken, hetzij joods of islamitisch'⁶. Een goed gesprek over § 9.3 – een pleidooi voor de seculiere staat – kan heel wat misverstanden ophelderen, denk ik.

'Een roep om vrede'

Het OJEC liet bij monde van onze vroegere hoofdredacteur, Marieke den Hartog, weten dat het ondanks een flink aantal aanmerkingen, bezwaren en tegenwerpingen het document serieus wil nemen 'omdat het OJEC een roep om vrede beluistert'. Het stuk geeft volgens haar 'aanleiding voor een diepgaand gesprek over meningsverschillen'.

En wij? Waar staan wij als redactie van *Kerk & Israël Onderweg*? Of zal ik voor mezelf spreken? Waar sta ik? Jawel, de bijeenkomst in de Domkerk maakte indruk op mij. Het genoemde muzikaal intermezzo sprak tot mijn verbeelding: vrede in het Midden-Oosten moet mogelijk zijn. Father Jamal Khader, theoloog aan de Universiteit van Bethlehem, benadrukte dat hij niet tegen Israël was, maar tegen de bezetting van de Palestijnse gebieden. Hij vatte zijn betoog samen met de woorden: 'Wij dragen zorg voor de onderdrukten én voor de onderdrukkers; en ook dragen wij zorg voor de toekomst van Israël.' Vergis ik me of kan deze zin functioneren als een sleutel tot het verstaan van het hele Kairosdocument?

Bij het lezen en herlezen van het document raakte mij het appèl om te luisteren naar de

pijn van het Palestijnse volk. Juist omdat ik de sensibiliteit voor zulk lijden geleerd heb uit dat stukje Europese geschiedenis dat mede de oorzaak geworden is van het tragische conflict in het Midden-Oosten – de Holocaust – gaat het lijden van de Palestijnen mij ter harte, ook omwille van Israël zelf. Ik hoop op een reactie van mijn kerk waarin zij verklaart pal te staan voor het bestaan van de staat Israël binnen veilige grenzen, maar even nadrukkelijk de Israëliëse bezetting van de Palestijnse gebieden afkeurt.

Reinier Gosker

Het Palestijns Kairosinitiatief 2009 'Uur van de waarheid'. Een woord van geloof, hoop en liefde uit het hart van het Palestijnse lijden¹ is verkrijgbaar bij ICCO, afdeling Communicatie & Lobby, tel. (030) 692 78 50, Het document is ook te downloaden van www.icco.nl > Actueel > Nieuwsoverzicht > Lancering document 'Uur van de waarheid' (22 december 2009)

¹ Zie: www.kairospalestina.nl en www.kairospalestine.ps

² Zie kader § 2.3 en § 2.3.1

³ Zie het interview met Meta Floor op pagina 15 in dit nummer

⁴ Rabbijn Evers beschouwt Judea en Samaria als 'unallocated territory', als land dat niet toegewezen is aan een soevereine staat. Volgens hem 'heeft Jordanië in 1988 afstand gedaan van haar rechten op deze gebieden en omdat Israël toen de feitelijke machthebber was, vervielen alle rechten aan Israël'.

⁵ *Trouw*, 30 december 2009

⁶ Zie kader § 9.3

Fragmenten uit 'Uur van de waarheid'

Ons land heeft een universele roeping

§ 2.3 Wij geloven dat ons land een universele missie heeft. In deze universaliteit opent zich de betekenis van de beloften, het land, de verkiezing van het volk als inclusief voor heel de mensheid, te beginnen bij alle volkeren in dit land. In het licht van de heilige schrift was de landbelofte nooit een politiek program of bewijs van eigendom, maar veel meer het voorspel op een totale universele verlossing. Het was het begin van de vervulling van het koninkrijk van God op aarde.

§ 2.3.1 God zond de aartsvaders, de profeten en apostelen naar dit land, zodat zij een universele missie de wereld in zouden brengen. Vandaag leven wij in dit land met drie godsdiensten: jodendom, christendom en islam. Ons land is het land van God, zoals alle landen in de wereld dat zijn. Het is heilig in zoverre God er aanwezig is, want alleen God is heilig. God alleen heiligt het. Het is de plicht van ons die het land bewonen om de wil van God voor dit land te respecteren. Het is onze plicht het te bevrijden van het kwaad van het onrecht en oorlog. Het is Gods land en daarom moet het een land zijn van verzoening, vrede en liefde. Dit is inderdaad mogelijk. God heeft ons hier geplaatst als twee volken en God geeft ons ook het vermogen om samen te leven en gerechtigheid en vrede te verwezenlijken, als we het maar zouden willen. Dan kunnen we er echt Gods land van maken: 'Van de Here is de aarde, en alles wat daar leeft, de wereld en die daarin wonen' (Psalm 24:1).

Een boodschap aan ons Palestijnse volk en aan de Israëli's

§ 9.3 Pogingen om van de staat een religieuze staat te maken, hetzij joods of islamitisch, verstikt de staat. Het houdt de staat gevangen binnen nauwe grenzen en verandert het in een staat die discrimineert en uitsluit door de ene burger te verkiezen boven de ander. We doen een dringend beroep op religieuze joden en moslims om de staat een staat te laten zijn voor al zijn burgers. Een staat met een visie gebouwd op respect voor godsdienst, maar ook op gelijkheid, gerechtigheid, vrijheid en respect voor pluriformiteit en niet op dominantie door een godsdienstige of numerieke meerderheid.